

ESTAT

ETA garbella HB

23 de gener de 1995. 15.25 h de la tarda. El dia i l'hora de la mort violenta del candidat pel PP a l'Ajuntament de Sant Sebastià, Gregorio Ordóñez, són les coordenades exactes d'un canvi de rumb per a la coalició abertzale HB, que afronta un dels moments més difícils de la seva història.

“Estem desconcertats”. Tres dies després de la mort violenta de Gregorio Ordóñez, president del PP a Guipúscoa i diputat autonòmic, un militant d'Herri Batasuna (HB) de la localitat biscaïna d'Erandio pronuncia aquestes dues paraules amb un abatiment que palesa l'estat en

què l'atemptat ha deixat bona part de l'entorn de la coalició abertzale.

ETA, que a l'hora de tancar aquesta edició no havia reivindicat aquesta *ekintza* (acció), s'apunta, però, com l'autora de l'atemptat ocorregut el passat dilluns, 23 de gener. Un casquet del calibre 9 mil·límetres *parabellum* i el mateix percutor que el passat 15 de desembre acabava també amb la vida del sergent de la Policia Municipal de Sant Sebastià, Alfonso Morcillo, són indicis que no permeten gaire marge d'error. Què vol ETA amb un atemptat polític? Per què escull com a objectiu el possible futur alcalde de la capital guipuscoana per a donar a conèixer un canvi estratègic en la seva lluita? I per què ara? Interrogants que a l'hora de ser contestats requereixen una certa dosi d'especulació política, atès que l'organització armada basca, que compta amb una dinàmica política pròpia dins del Moviment d'Alliberament Nacional Basc (MANB), no s'ha pronunciat sobre el tema. Qualsevol resposta és, doncs, fins a cert punt inexacta, però hi ha un seguit de factors que ens permeten d'apropar-nos a tots els què ens semblen el panorama polític –abertzale i no abertzale– al País Basc.

Salt qualitatiu. És la primera vegada que ETA (m) atempta directament contra un polític electe. Aquesta dada és important per endevinar que la mort d'Ordóñez no es tracta d'un simple fet aïllat, sinó que més aviat és un salt qualitatiu en la seva història, com ho fou en el seu moment el pas del tret al clatell al cotxe bomba. Un salt que ve avalat també pels suposats intents d'atemptar contra el conseller d'Interior del Govern Basc, Juan María Atutxa. Decisions d'aquest tipus, una organització armada no les pren d'un dia per l'altre, sinó que més aviat responen possiblement a un procés de debat intern que, segons algunes fonts consultades per EL TEMPS, hauria començat fa aproximadament un any. Un interlocutor qualificat del món abertzale basc i persona amb contactes dins de la direcció d'HB, assegura: “si es confirmés aquesta hipòtesi, tindrem al davant un període de tres o quatre anys especialment difícils, amb uns resultats imprevisibles”. Si ETA no ha actuat abans en aquest sentit, doncs, és per pura logística.

D'altra banda, el moment escollit és un altre

factor que desvela diferents pistes que ens ajuden a acostar-nos una mica més a la voluntat última d'ETA. Cometre una acció d'aquest tipus quatre mesos abans de les eleccions municipals i enmig de la tempesta política que ha acompanyat la reobertura del cas GAL no és un fet gratuït. A banda de la voluntat desestabilitzadora, hi ha una forta intenció propagandística en un moment en què ETA ha entès que ja no és el principal maldecap del Govern. La via policíaca escollida per Madrid per afrontar el 'problema basc', i per a la qual

ARXIU

compta des de fa uns anys amb l'ajuda incondicional de l'estat francès, ha afeblit ETA considerablement. I encara més, ha igualat totalment les expectatives de negociació obertes arran de les converses d'Alger. La possibilitat d'una eixida negociada al problema de la lluita armada i a l'anomenat "contenció Euskadi-Govern central" ha basat la política de la Coordinadora Abertzale Sozialista (KAS), de la qual formen part ETA, HB, l'organització juvenil Jarrai, i el sindicat LAB, entre d'altres, en els últims anys. Herri Batasuna té a hores d'ara un fort debat intern centrat en el text "Oldartzen" ('escometent', 'fent front a'), en el qual es diu, pel que fa a l'estratègia negociadora i en clau d'autocrítica: "Des de les converses d'Alger s'ha produït una sobrevaloració de la negociació. L'hem vista com una solució per a tots els problemes i ens hem mantingut a l'expectativa de la seva arribada. Atès que les falses expectatives no s'acomplien, per causa d'una manca de política integral, i en la mesura que no hem demostrat capacitat de superar l'impasse en els nivells econòmic, social i institucional, la frustració i els dubtes sobre l'estratègia s'han anat estenent. L'estat, conscient d'aquests efectes del procés d'Alger, intenta fer-nos interioritzar la síndrome de la consecució dels resultats im-

Gregorio Ordóñez, president guipuscoà del PP i candidat a l'alcaldia de la ciutat de Sant Sebastià per aquest partit. Amb la seva mort violenta el passat dilluns, 23 de gener, presumiblement a mans d'ETA, l'organització armada basca ha fet un salt qualitatiu en la seva lluita i ha posat a prova HB, precisament quan la coalició abertzale afronta un fort debat intern sobre la lluita armada.

mediats amb la intenció d'aguditzar el nerviosisme en l'esquerra abertzale". Davant d'aquest panorama, la base militant d'HB es va reil·lusionar a bastament quan el Govern anglès i el Sinn Féin irlandès iniciaren l'any passat converses sobre la base d'un alto-el-foc de l'IRA. Però aquestes expectatives són també desestimades ara en el text a debat, on es qualifica el procés irlandès de trampa: "Amb vistes al futur és molt possible que s'utilitzin formes de (pseudo)converses amb la intenció de fer pensar a l'esquerra abertzale que existeixen condicions reals per al diàleg. Es a dir, pretendrien que ens empasséssim l'ham i realitzéssim una lectura falsa i absolutament calcada del procés d'Irlanda". També és cert que ningú, des del Govern central, no ha fet cap passa envers una sortida "a la irlandesa".

Tesar la corda. Ens trobem, doncs, davant d'una estratègia absolutament radicalitzada i tocada d'una forta contradicció, que parteix d'una situació de feblesa davant de la negociació. Una situació a la baixa que ha fet que la negociació hagi deixat de ser, com ha estat en altres ocasions, un mitjà o un objectiu. Aleshores, ETA decideix tesar la corda per tal d'obligar el Govern a ser ell qui demani un procés negociador.

Aquesta radicalització, potenciada per l'entrada de gent provinent del moviment comunista ara fa uns cinc anys, ha introduït criteris més revolucionaris quant a les estratègies a seguir. Un grup de gent molt jove, provinent de Jarrai i militant de KAS, ha anat ocupant llocs de poder en tots els sectors. És la fornada de Floren Aoiz, portaveu d'HB i membre de la Mesa Permanent de la coalició, que té 28 anys d'edat. Rufino Etxebarria, responsable d'organització; Roberto San Pedro, responsable de comunicació, i Txekun López de Aberasturi, responsable de propaganda, tots membres també de la Mesa Permanent, han deixat en minoria Jon Idígoras i Tasio Erkizia, que són els altres membres de la dita Mesa i els únics d'aquesta que no pertanyen a KAS. D'altres noms que pertanyen a la Mesa Nacional i a KAS són Joseba Álvarez, regidor d'HB a l'Ajuntament de Donosti i fill del mític Txillardegui; i José María Olarra, encarregat dels moviments socials, entre altres.

Els històrics han anat quedant, així, desplaçats per aquests joves més radicalitzats. Enfront de les postures més crítiques amb ETA, defensades per aquells, juntament amb Inigo Iruin, parlamentari basc; Patxi Zabaleta, parlamentari foral, i així fins a nou dins de la Mesa Nacional, hi ha setze membres de KAS en aquesta direcció. Aquests dos grups encetaren després de les eleccions europees del passat 12 de juny, quan la coalició abertzale va perdre 40.000 vots -n'obtingué 166.000-

PER DESCOMPTAT QUE, A PART DEL MERCAT DE LES FLORS, HI HA ALTRES MANERES DE CONÈIXER ELS ESPECTACLES INTERNACIONALS.

MADHAVI MUDGAL. Índia. Odissi, Octubre. MALAYIKA SARUKKAI. Índia. Bharata Natyam. Octubre. BUSTAN ABRAHAM. Israel. Octubre. ZIRYAB. Israel. Octubre. GERARDO NÚÑEZ. Juca. Octubre. AS YOU LIKE IT. William Shakespeare. Cheek By Jowl. Novembre. ACREEDORES. August Strindberg. Pez Luna Teatro. Novembre-desembre. LA FURA DELS BAUS. M.T.M. Novembre-desembre. OTELO. William Shakespeare. Josep M. de Sagarra. Desembre-febrer. LOS LOS. Pourquoi pas? Desembre-gener. ESTEVE Y PONCE. Los pájaros fontaneros. Gener. EL GUSANO IMPASIBLE. La línea de Baba. Ramon Colomina. Febrer. DANAT DANSA. El cielo está enladrillado. Dahrendorf-Ordóñez. Febrer. KARAS. Noiject. Sabuto Teshigawa. Febrer. LA CUADRA DE SEVILLA. Identidades. Salvador Tavora. Febrer-març. LES ESCORXADORES. Sarah Daniels. Febrer-març. ROSAS. Amor constante. Anne Teresa de Keersmaeker/Thierry de Mey. Març. MAL PELO. Dol/Zarco (Nova creació). Març. LEÇONS DE TENEBRES i RAGA D'ALTES HORES DE LA NIT. Charpentier- música hindú. Març. MONAJACT YULTCHIEVA. Uzbekistan. Març. TRÀNSIT. El punt de la memòria. Maria Rovira. Març-abril. UR TEATRO. Romeo y Julieta. Elena Pimenta. Abril-maig. CARLES SANTOS. L'esplèndida vergonya del fet mal fet. Abril. DIA INTERNACIONAL DE LA DANSA. Abril. CIA MAR GÓMEZ. (Nova creació). Maig. XII MARATÓ DE L'ESPECTACLE. Juny.

un procés d'autocrítica que va donar lloc al text esmentat, "Oldartzén", la redacció del qual va finir el propassat mes de desembre. En un primer moment, històrics i joves presentaren, respectivament, un text; dos textos que esdevingueren incompatibles. La discussió, centrada en una postura més distesa i més enfocada al diàleg per part dels històrics, va acabar amb la imposició de les tesis del sector de KAS, que col·locà el seu text íntegre amb algunes aportacions de l'altre.

En aquesta situació es troba HB quan ETA atempta contra Gregorio Ordóñez. Es una manera de prendre definitivament el pols a l'organització política. "Jon Idígoras està descoratjat", confessava a aquest setmanari, dimecres passat, a Sant Sebastià, el nostre interlocutor, que vol quedar en l'anonimat després que el partit tancara files dimarts a primera hora i adreçara tothom als comunicats oficials. "I a Inigo Iruin —assegura aquest abertzale d'esquerres— li deu haver semblat terrible, atès que ell ha estat protagonista en diversos processos negociadors que després no han reeixit, però que tot i haver-se frustrat eren oportunitats boníssimes". Tot això sembla avui allunyar-se cada dia més, davant aquest camí encetat per ETA i que ha estat una sorpresa per a tots aquells militants i simpatitzants aliens a KAS. En aquest context intern, l'organització armada ha posat a prova HB amb la voluntat d'esbrinar qui li fa costat i qui no li'n fa.

Aquesta depuració ideològica forçada per ETA té tres dates fixades en el calendari d'enguany. La primera serà el mes d'abril, quan acaba el procés de debat intern al voltant del

Cartell de l'organització juvenil Jarrai denunciant, entre d'altres col·lectius, alguns periodistes bascos. El text de debat intern d'HB, 'Oldartzén', dedica alguns paràgrafs molt durs als mitjans de comunicació, que qualifica d'òrgans de repressió.

document "Oldartzén", tot just un mes abans de les eleccions. I seria un cop passats els comicis quan es posarien en pràctica les resolucions adoptades. Les esmentades eleccions municipals del 28 de maig seran la segona data. Aleshores s'espera que tots aquells dirigents històrics que no acceptin ara la via radical iniciada faran la primera passa per a una sortida silenciosa i se situaran al llindar de la política municipal no presentant-se en les llistes. Aquest és avui el cas de Patxi Zabaleta a Pamplona, com pot ser també el cas de Begona Garmendia, la regidora de l'Ajuntament de Sant Sebastià que condemnà a títol personal l'atemptat contra Ordóñez, entre d'altres. Seran sortides silencioses per tal de no destorbar la unitat de la coalició; una unitat que, al cap i a la fi, li dona nom

(Herri Batasuna vol dir Unitat Popular). Un nom que, en cas de culminar aquest procés de neteja, perdria la seva naturalesa.

La tercera data és la definitiva. Novembre serà el mes que viurà la formació de la nova Mesa Nacional que ha de dirigir HB en els pròxims quatre anys. Aleshores, Jon Idígoras i la resta dels històrics podrien quedar fora dels màxims òrgans de decisió. I la postura de KAS, avui, envers aquest procés sembla la de preferir ser menys però homogenis, que molts i amb discrepàncies, sobretot, pel que fa al tema de la lluita armada. Les incompatibilitats entre els dos sectors fan surar algunes contradiccions que es volen tallar de soca-rel. I en aquest sentit, el tema més delicat és els dels presoners i la seva reagrupació. Mentre els dirigents històrics són permeables a negociar amb PSOE i PNB una mesura d'aquest tipus, proposada precisament per aquest últim partit, la direcció de KAS es posa nerviosa davant del fet, malgrat les campanyes d'HB que van en aquest mateix sentit.

Impermeabilitat. Totes aquestes circumstàncies han reconduït els canals ideològics d'accés a HB. Es desprèn del text "Oldartzén" que, així com abans el fet d'accedir a la militància no suposava acceptar un suport a ETA ni a la lluita armada, sinó que n'hi havia prou amb estar d'acord amb la negociació i el diàleg, avui és un requisit indispensable reconèixer que la lluita armada és imprescindible per l'alliberament del País Basc. Arribar fins aquí no ha estat, però, difícil del tot. L'entrada, en els últims dos anys, d'una gran quantitat de joves a l'organització juvenil Jarrai ha donat peu a una sobrevaloració d'aquest fet, perquè ha permès d'afirmar que la cosa va bé. Segons el professor de la Universitat del País Basc Pedro Ibarra, el problema no és tant que la gent que afluïx a Jarrai sigui molt jove, si-

Manifestació d'HB. El trencament de l'article vuitè de la Constitució Espanyola com a símbol d'impediment per assolir la independència.

nó “un limitat procés d'integració social, és gent que viu en circuits tremendament tancats”. Aquesta manca de socialització porta, segons Ibarra, el MANB a un “procés d'aïllament” que no tenien els històrics, que eren gent que pertanyia a la classe treballadora, la qual cosa els feia estar molt més integrats socialment. La impermeabilitat d'aquest col·lectiu, amb una mitjana d'edat de 18/19 anys, és molt elevada, la qual cosa palesa, segons el professor biscaí, un important “problema generacional, perquè d'això és dedueix que els dirigents històrics no col·laboren a trencar aquesta victimització dels joves”. I sense transmissió generacional el procés d'unitat es fa realment difícil.

Però precisament aquest trànsit en circuits tancats, si bé no assegura una formació política gaire rica, sí que garanteix la no-proliferaió de posicions intermèdies envers ETA; unes postures que requereixen un grau de permeabilitat política que només exhibeixen els militants de mitjana edat. Un exemple de la rendibilitat electoral d'aquesta permeabilitat social és una dada curiosa: mentre HB ha perdut vots, el sindicat LAB s'ha convertit en la segona força sindical al País Basc, per davant d'UGT i de CC OO, i només precedida per ELA-STV, sindicat amb el qual LAB ha establert acords estratègics puntuals. Aquest fet, que és lloat en el text “Oldartzen”, té també un cert paral·lelisme en la coalició HB, on alguns dels dirigents històrics han establert lligams de diversos tipus amb l'organització Elkarri, liderada, entre d'altres, per Jonan Fernández, ex-militant d'HB, conegut per la seva tasca al capdavant de la Coordinadora Antiautovia i autor del llibre *La autovía en el espejo*, editat per l'editorial basca Txalaparta. El dit text que protagonitza el debat intern a la coalició independentista dedica un apartat molt dur a Elkarri, on els dirigents de KAS han trobat l'excusa perfecta per a oficialitzar la idea d'una escissió intolerable del moviment abertzale. Val a dir, que el diari *Egin* no ha escapat tampoc a aquest procés de debat; i un detall que, tot i que anècdotic és prou significatiu, és el fet que la notícia escollida pel diari per a celebrar el passat dia dels Sants Innocents va ser el nomenament de Jonan Fernández com a nou *ararteko* (defensor del poble al País Basc).

Cost electoral. Arribats en aquest punt, és obligada la pregunta de quin cost electoral pot tenir aquesta nova ofensiva d'ETA. I la resposta és certament difícil. En els dies posteriors a la mort de Gregorio Ordóñez, el “jo no votaré més HB” era una de les frases més repetides entre els simpatitzants menys ideològitzats de la coalició. Ara bé, aquesta és una resposta en calent; falten quatre mesos per a les eleccions. Així i tot, Pedro Ibarra recorda

que aquest és un tema delicat, perquè, es pregunta, “quantes vegades hi ha hagut determinades accions que han fet pensar en una davallada de vots d'HB i després no ha passat res?”. I això té, també, la seva lògica. S'ha de tenir en compte que en el món abertzale hi ha, per damunt de totes les desavinences, un factor aglutinant, i aquest no és altre que els 600 presos polítics bascos que es troben escampats per les presons arreu de la geografia estatal. Aquest col·lectiu propicia que no hi hagi postures intermèdies davant d'ETA. O s'hi està en contra, o s'hi està a favor. En qualsevol cas, tothom té clara una cosa: només la

JOAN MARÍ

Encartellament en record dels 600 presos polítics d'ETA escampats per les presons arreu de l'estat espanyol. Aquest és, segurament, l'aglomerant més fort que hi ha dins del MANB i una de les claus que impossibiliten posicions intermèdies envers ETA, considerada la garantia política a una sortida política del problema dels presos; una sortida que entenen que desapareixeria si desapareix l'organització armada.

via política garantirà una sortida política als presos. Una sortida política que desapareixerà si desapareix ETA. I és en aquest punt, on el refredament del pas del temps ho relativitza tot. Això, ETA ho sap. KAS, també.

El MANB es troba, avui, en una cruïlla històrica. Una més de tantes. Avui, HB escomet HB. Però una societat tan polititzada com la basca té els seus propis sistemes de drenatge. Si avui hi ha més odi és perquè cada dia els bàndols estan més definits. Ara bé, una de les coses que més sorprèn *in situ* és la familiaritat amb la mort amb què es desenvolupa aquesta societat quasi tribal. Al cap i a la fi, avui alguns diuen –quasi sempre en veu baixa, això sí– que això s'ha d'acabar, però ho diuen sense por, perquè la por no existeix. I avui es parla també dels mitjans de comunicació, que falsegen la realitat, perquè alguns periodistes un dia agafen Fidel Castro i l'endemà agafen ETA per passar el seu examen particular de democràcia. I es pronostica que demà ETA potser matarà un periodista. Mentrestant, en les reunions clandestines de KAS, hi ha qui assegura que es comenta, també en veu baixa, que “contra el PP viurem millor”. **Joan Marí** (Sant Sebastià)